

ПРИКАЗИ Reviews and Critiques

Aleksandra Đurić-Milovanović, Mirča Maran, Biljana Sikimić,
Rumunske verske zajednice u Banatu.
Prilog proučavanju multikonfesionalnosti Vojvodine,
Vršac, 2011, str.154

Počev od 2000. godine Balkanološki institut SANU je u okviru projekata koje finansira Ministarstvo za prosvetu i nauku Srbije pokrenuo istraživanje rumunskog jezika i kulture, u saradnji sa pojedincima i ustanovama iz Vojvodine. Prikupljena obimna terenska i arhivska istraživanja kao tematska građa o Rumunima u Vojvodini, na kojima je radio širi tim saradnika, smeštena je u Digitalni arhiv Balkanološkog instituta. Koautor-ska monografija o rumunskim verskim zajednicama u Banatu nastala je kao rezultat ovih istraživanja i saradnje Aleksandre Đurić-Milovanović, filologa, antropologa religije i politikologa i Biljane Sikimić, balkanologa antropološko-lingvističke orijentacije iz Balkanološkog instituta SANU, sa istoričarem Mirčom Marjanom sa Visoke škole strukov-nih studija za obrazovanje vaspitača „Mihaljo Petrov“ iz Vršca.

U prvom delu (*Rumunske verske zajednice u Banatu: istorijski ugao*, str. 9–41) Mirča Maran pruža istorijski okvir u kome su delovale rumunske verske zajednice u srpskom Banatu od početka 20. veka sa posebnim osvrtom na pitanje identiteta Rumuna, konfesionalnog života i delovanja Unijatske crkve, nazarena, adventista, baptista, pentakostalaca i Jehovinih svedoka. M. Maran zaključuje da su neoprotestantske konfesije koje su se pojavile među Rumunima (koji tradicionalno pripadaju pravoslavlju) u Banatu početkom poslednjih decenija 19. i prvih decenija 20. veka dovele do obogaćivanja konfesionalnog života u Banatu ali i do smanjivanja broja pravoslavnih vernika. To je u početku izazivalo burne reakcije predstavnika Pravoslavne crkve, ali je prisustvo ovih konfesija vremenom postala realnost. Posle izvesnog uspona ovih verskih zajednica posle Drugog svetskog rata, zahvaljujući verskoj politici koja je vođena u Jugoslaviji, poslednjih decenija 20. veka broj pripadnika je počeo da opada paralelno sa opadanjem broja pripadnika rumunske nacionalne manjine u Banatu (manjim delom kao rezultat procesa asimilacije, a većim zbog procesa iseljavanja). M. Maran smatra da prisustvo neoprotestantskih verskih zajednica među Rumunima u srpskom Banatu nije bilo prepreka očuvanju identiteta rumunske nacionalne manjine.

Poglavlje Aleksandre Đurić-Milovanović (*Rumuni nazareni u Banatu*, „antropološki ugao“, str. 43–81) predstavlja prerađenu i dopunjenu verziju rukopisa master teze odbranjene na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 2008. godine. Uz monografiju Bojana Aleksova, *Nazareni među Srbima*, objavljenu u Beogradu 2010. ova studija zao-kružuje sliku o nazarenskoj verskoj zajednici koja je krajem 19. i početkom 20. veka imala veliki broj pripadnika kako među Rumunima, tako i među Srbima, o čemu donedavno

nije bilo ozbiljnijih istraživanja. A. Đurić-Milovanović bavi se nazarenima u sklopu složenog koncepta „skrivenih i dvostrukih manjina“, koji zahteva poznavanje istorijsko-društvenog konteksta u kome je manjina nastala, antropološko-sociološkog uvida u problem etničkog i kolektivnog identiteta, ali i socijalno-psihološkog profila vernika. Pružajući podatke o religijskom identitetu Rumuna u Banatu koji je pre svega vezan za Rumunsku pravoslavnu crkvu, autorka govori i o razvoju crkvenog udruženja Vojska Gospodnja u okviru ove crkve, kojim je učinjen pokušaj da se oslabi uticaj nazarena i drugih neoprotestantskih konfesija među Rumunima početkom 20. veka. Posebno su zanimljivi analizirani rezultati terenskih istraživanja vezanih za kulturni identitet Rumuna-nazarena u Banatu. A. Đurić-Milovanović zaključuje da su zahvaljujući svojoj dvostrukoj manjinskoj poziciji Rumuni-nazareni ostali mnogo zatvoreniji ali i brojniji u odnosu na pripadnike nazarenskog pokreta među Srbima.

Biljana Sikimić u trećem delu (*Rumunski jezik i kultura grkokatoličkih i neoprotestantskih zajednica Banata: antropološko-lingvistički uvid*, str. 83–128) pruža studiju koja u metodološkom smislu stoji na preseku između lingvističke antropologije i pragmalingvistike. Istraživanje interakcije jezika i religije u funkciji jezičkog konteksta, zasnovana je na izboru iz terenskih istraživanja izvedenih među pripadnicima rumunske nacionalne manjine u Banatu. U pitanju je sedam razgovora vođenih u periodu od 2004. do 2008. na rumunskom jeziku i jedan razgovor vođen na srpskom jeziku 2011. čiji se integralni delovi nalaze u tekstu. Kroz (za neupućene čitaoce) vrlo komplikovan postupak, B. Sikimić donosi, kako i sama s punim pravom kaže, fragmentarnu ali „životnu“ sliku, blisku lokalnoj realnosti o verskom životu Rumuna u Banatu.

Monografija poseduje brojne fotografije verskih objekata, spisak izvora i literature, apstrakte na engleskom i rumunskom jeziku i registar geografskih pojmova i ličnih imena a objavljena je u okviru Biblioteke: Istraživačke studije, Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihajlo Pavlov“ u Vršcu. Zaslužuje posebnu pažnju, kako zbog vrlo uspešne primene multidisciplinarnog pristupa istraživanjima, retkog u oblasti studija vezanih za verske zajednice na prostoru Srbije ali i regiona, tako i zbog značaja prezentovanih rezultata. Ova monografija, skromna po obimu i opremi ali bogata sadržajem, trebalo bi da u metodološkom smislu predstavlja uzor ne samo za buduća istraživanja konfesijskih zajednica, već i za istraživanja manjinskih zajednica u Srbiji uopšte.

Dr Radmila RADIĆ

Slobodan Bjelica,
Politički razvoj Novog Sada između dva svetska rata,
Novi Sad (Filozofski fakultet u Novom Sadu) 2008, str. 211

Kao što je i autor ove knjige primetio u svom predgovoru, srpska historiografija nije bogata istorijskim monografijama o gradovima. S obzirom na malobrojnost i slabost (kako u pogledu broja stanovnika, tako i u pogledu ekonomske snage i uticaja na svoje seosko okruženje) to ne treba da čudi. S druge strane, moglo se u historiografskom smislu ipak učiniti i više. Knjiga Slobodana Bjelice o međuratnom Novom Sadu je korak u dobrom pravcu kada je u pitanju svakako drugi po značaju grad u srpskoj istoriji. Ona